

רגע לפני שהרחובות יתמלאו בילדים עם דגלי שמחת תורה צבעוניים, התקבלה בספרייה הלאומית תרומה יוצאת דופן, של דגלי חג בני כמעט 160 שנה • את הדגלים, שבהם נראות דמויות תנ"כיות, הניפו ילדי וילנה בשנת 1864, והם נחשבים נדירים ביותר

קורין אלבז-אלוש

דגלי שמחת תורה ששרדו כמעט 160 שנה הם לא עניין של מה בכך. בספרייה הלאומית התקבלה לאחרונה תרומה יוצאת דופן של שישה דגלים כאלה, שהודפסו בליטא בשנת 1864, והם מעוררים התרגשות רבה.

דגלי שמחת התורה האלה הוצעו והודפסו ללקוחות בבית דפוס יהודי בוויילנה לפני כ-160 שנה. כיוון שמי רבית הדגלים יוצרו באיכות נמוכה והושלכו לאחר החג, הם התכלו. הדגלים הללו נדירים ביותר כיוון שהשתמרו לאורך השנים. על כל אחד מהדגלים מצויר סיפור מקראי או אירוע היסטורי. בין האירועים: המפגש של אברהם עם המלאכים, שבטי ישראל נושאים דגלים, נגינת דוד על נבל, ודמויותיהם של שמעון ולוי בעיר שכם. מנהג הדגלים בשמחת תורה הוא קדום יחסית, ומעורבות שונות עולה כי הוא מוכר כבר מלפני כ-400 שנה, מראשית המאה ה-17, וזאת בשל הרצון לטפח את הקשר בין חג שמחת תורה לעולמם של הילדים.

הדגלים שהמוני ילדות וילדים יניפו הדגלים בשמחת תורה, בעוד ימים אחי דים, יהיו מניירות וקרטונים. לאורך השנים, דגלי שמחת התורה הופקו מניירות דקים והתכלו במהירות. ועל כן הדגלים שנתרמו לספרייה הלאומית מהווים עדות נדירה לדגלי שמחת התורה שהיו בשימוש לפני שנים רבות. התרומה הייחודית התקבלה מוויליאם גרוס, שהאוסף שברשותו נחשב לאחד האוספים הפרטיים הגדולים והחשובים ביותר של יודאיקה ותרבות חזותית יהודית. אריאל ויטרבו ממחלקת הארכיונים

בספרייה: "בראשיתם היו מרבית הדגלים מודפסים בצבעי שחור-לבן, או במקרה זה על דף כחול, אך לקראת סוף המאה ה-19 ניתן למצוא יותר ויותר דגלים גדושי צבעים מאירי עיניים. תוכני הציורים על הדגלים השתנו במרוצת השנים מנושאים תנ"כיים מובהקים, כמו אלו המופיעים בדגלים אלו, לבין דגלים מאוחרים יותר שבהם בלטה מאוד נוכחות הילדים לצד דמויות ונושאים בעלי משמעות אקטואלית". ד"ר חיים נריה, אוצר אוסף היהדות בספרייה הלאומית: "יצירת הדגלים נחשבה לאורך השנים ליצירה אומנותית עממית וזולה. חלק מהדגלים נוצרו בוודאי על ידי הילדים עצמם, באמצעים פשוטים ועל ניירות באיכות נמוכה והושלכו כלאחר יד בסיום החג. זוהי הסיבה שלמרות עתיקות המנהג אין כיום בנמצא דגלים הקורמים למחצית השנייה של המאה ה-19. מכאן החשיבות המיוחדת שבקליטת אוגדן דגלי שמחת התורה הראשון הקיים בדפוס, ובו דוגמאות של דגלי תורה שהוצעו לילדים בוויילנה בשנת 1864. מרתק להסתכל בתמונות ולהשוב על עולמם של הילדים היהודים לפני כ-160 שנה".

לדברי ד"ר נריה, עם עליית התנועה הציונית השתלבה בדגלי התורה דמותו של הרצל, מאוחר יותר תמונות מחיי החלוצים ובהמשך נוצרו עוד ועוד תגובות לאירועים ואישים בני הזמן. כמו כן, מאירי ספרי הילדים בארץ בשנות ה-40 וה-50 של המאה ה-20 השפיעו על עיצוב הדגלים של שמחת תורה. "אנחנו מכירים גם דגלים עם גיבורי סדרות סרטי טלוויזיה, ברוב המקרים מתוצרת זרה, שהילדים הודהו עם גיבוריהם, ולחלופין דגלים פוליטיים שהוציאו מפלגות דתיות בישראל בזמני בחירות", הוא מספר.

עוֹלָיִם לַדָּגָל

אוצר שהשתמר לאורך השנים. דגלי שמחת תורה מוויילנה צילום: באדיבות הספרייה הלאומית

